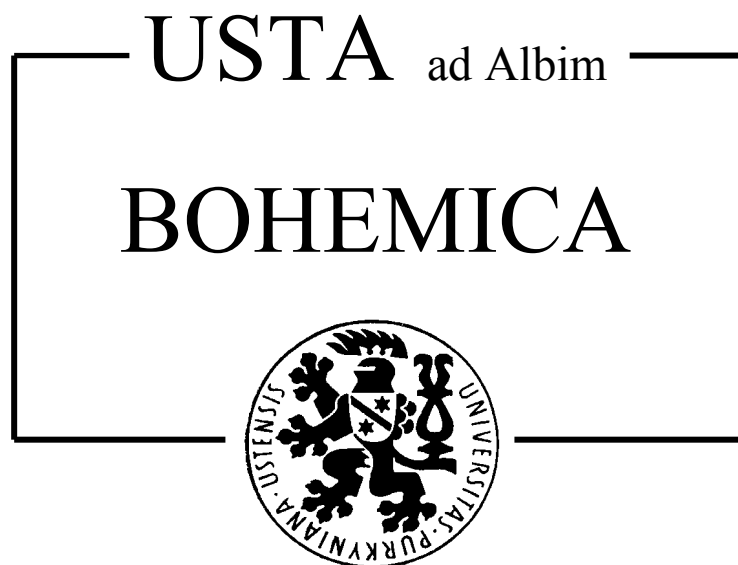

Literární texty v českých a německých časopisech první poloviny XIX. století

Bibliografie. 20. léta

Josef Peřina, Václav Miller, Jan Kvapil, Zora Millerová

Katedra bohemistiky PF UJEP v Ústí nad Labem

rok 2005
ročník IV
číslo 1

Předmluva

Česko-německé literární vztahy se jeví vedle vztahů česko-slovanských pro vývoj české literatury jako nejzávažnější. V souvislosti s novodobými nacionalistickými, kulturně-politickými a metodologickými podněty a přístupy byla a je problematika česko-německých literárních vztahů sledována v různé intenzitě a přesouvána do centra či na okraj odborného zájmu.

S výjimkou několika dílčích pokusů orientovaných autorsky, tematicky a časově neexistuje systematická bibliografická práce zachycující tyto vztahy. Jednou z oblastí, která dosud nebyla bibliograficky zpracována a která má přitom zásadní význam je oblast časopiseckých literárních příspěvků.

Předkládaná publikace vznikla jako výsledek grantu Grantové agentury České republiky *Beletrie v českých a německých časopisech vydávaných v Čechách ve 20. až 40. letech XIX. století jako pramen k poznání literárního vývoje a proměn multietnického kulturního typu* (GA 405/05/0535). Cílem projektu, plánovaného na tři roky, je postupně systematicky zmapovat jazykově české a německé literární příspěvky vycházející časopisecky v Čechách v první polovině XIX. století, zabývat se strukturou časopisů, postavením a funkcí literárních textů, žánrovou a autorskou problematikou.

Publikace přináší dosavadní výsledky, bibliografické údaje o literárních textech uveřejněných ve vybraných obrozenských českých a německých časopisech od druhého desetiletí do čtyřicátých let XIX. století. Excerptovaný materiál je uváděn chronologicky po desetiletích, v rámci jednotlivých periodik podle autorů (resp. šifer pokud autora neznáme, A označuje anonymní text), názvů textů a jejich žánrového řazení.

Vzhledem k prozatímní neuzavřenosti předkládaného souboru dat (pokračuje excerptce sledovaných časopisů, některé tituly, případně ročníky nebyly zpracovány z důvodů časových, jiné byly momentálně nedostupné), má předkládaná bibliografie pracovní charakter. Předpokládáme, že bude dokončena během následujícího roku. Nesjednotili jsme proto zatím důsledně z edičního hlediska podoby jmen autorů a názvy textů. Rejstříky

autorů, šifer a textů podle žánrů chystáme do definitivní verze. V závorce za jménem případného překladatele uvádíme též různé podoby odkazů a jmen cizojazyčných autorů. V závorce za šifrou nebo pseudonymem je také někdy uvedeno jméno předpokládaného autora. Zkratky jmen nejsou doplňovány. V případě určování žánru vycházíme z původního autorského záměru, pokud je zjevný (epopej, idyla, balada, pastorála, bajka, povídka, anekdota, aforismus apod.), pokud je text nejednoznačný, určujeme ho obecněji jako např. prózu, povídku, báseň apod. V případě německy psaných časopisů a textů jsou jména a názvy transliterovány a nesjednoceny.

Prozatím byla excerpována periodika, jejichž profil je níže nastíněn: *Bohemia, Čechoslav, Česká včela, Dobroslav, Hlasatel český, Hyllos, Jindy a nyní, Der Kranz, Květy, Libussa, Ost und West, Schullehrer-Kalender (Jahrbuch für Lehrer, Eltern und Erzieher)... Večerní vyražení a Vlastimil.*

1. *Čechoslav. Časopis obsahu užitečného a kratochvílného.* Časopis Čechoslav vycházel v letech 1820-1825. V roce 1820 vycházel pod titulem *Vlastenecké noviny-Čechoslav*, tituly se vždy ob číslo měnily. Od roku 1821 se stal Od roku 1822 se jeho podtitul změnil na *Národní časopis pro ušlechtění srdce a mysli*. V letech 1821-1823 jej vedl V. R. Kramerius, dále pak až do roku 1825 Fr. B. Tomsa, vydavatelem byl V. R. Kramerius. Beletristický časopis určený širšímu okruhu českých čtenářů uváděl na svých stránkách především původní prozaickou a básnickou tvorbu Jungmannovy družiny. V letech 1821-1823 měl politickou přílohu vycházející pod názvem *Dopisovatel pro Čechy a Slovaný*. Některá čísla Čechoslava byla opatřena poměrně kvalitními ilustracemi. Základní autorský okruh tvořili V.R. Kramerius, Fr. B. Tomsa, M. S. Patrčka, J. M. Král, J. M. Ludvík, F.V. Hek, F. A. Rokos, F. B. Novotný, Fr. Jabulka, F. B. Štěpnička, K. F. Dräxler-Manfred, A. Marek, Fr. Vetešník, J. K.Chmelenský, Fr. Šír, K. S. Šnaidr, J. S. Rettig, M. D. Rettigová, J. V. Kamarýt, J. Herzog, J. Kocián, V. Pohan, V. Klicpera, K. Vinařický, K. S. Macháček, V. Filípek aj.

2. *Dobroslav*. Časopis *Dobroslav aneb rozličné spisy poučujícího a mysl obveselujícího obsahu v řeči vázané a nevázané* vycházel čtvrtletně v letech 1820-1822 pod vedením Josefa L. Zieglera. Periodikum se silnou vlasteneckou tendencí bylo určeno sice širší části českého čtenářstva, zároveň však výrazněji překračovalo populárně naučný charakter soudobých periodik obdobného typu. V časopisu publikovali hojně zejména příslušníci Jungmannovy generace. V periodiku jsou otištěny zdařilé rytiny doprovázející zde na pokračování vycházející cestopis M. Z. Poláka *Cesta do Itálie*. Autorský okruh vytvořili M. Z. Polák, M. S. Patrčka, F. B. Štěpnička, J. L. Ziegler, M. J. Sychra, J. M. Král, A. Čermák, M. D. Rettigová, I. Tuma, I. Schiessler, Fr. Trnka, V. Libický, J. K. Lehký, V. Špínka, V. K. Klicpera, J. M. Ludvík, J. S. Rettig, F. L. Vámbera, J. P. Kaun, J. L. Kerner, F. B. Dostál, J. J. Marek, J. V. Kamarýt, K. S. Šnaider, J. Kollár, J. Marchal, aj.
3. *Hlasatel český*, nejstarší české literární a populárně naučné periodikum s podtitulem *Spis čtvrtletní k prospěchu a potěšení všech vlastenců* redigoval a vydával jako čtvrtletník v Praze Jan Nejedlý v letech 1806-1808. Poslední, čtvrtý ročník vyšel až roku 1818. Časopis se zaměřoval na publikování původních českých a překladových textů osvícenských, klasicistických a preromantických. Překlady a edice starších literárních textů se objevovaly pravidelně především v oddílech nazvaných *Řecká literatura* (např. Anakreón, Lúkiános Samosatský, Sappó), *Římská literatura* (např. Cicero, Cornelius Nepos, Titus Livius, Markus Valerius Martialis) a *Stará česká literatura* (např. Hynek z Poděbrad, Jan Amos Komenský, Václav Jan Rosa). Ostatní překladové i původní texty nebyly až na pravidelné oddíly *Bájký* a nepravidelné *Písně* souborně označovány. Nejpřekládanějšími novodobými autory byli v *Hlasateli* Gottfried August Bürger, Salomon Gessner, Thomas Gray, Friedrich Gottlieb Klopstock, Alexander Pope, Edward Young (překladaelé Jan Nejedlý, Josef

Jungmann, Ignác Schiessler, Jozef Rautenkranc, František Mysliveček).

Populárně naučné texty např. historické, cestopisné, psychologické, etické, přírodovědné apod. byly součástí oddílů nazvaných *Z historie přirozených věcí a Umění přirozených věcí aneb Fyzika*.

K pravidelným přispěvatelům básnických skladeb (nejčastěji pastorál, idyl, elegií, ód, epeje, romancí, vlasteneckých a didaktických básní) patřili hlavně Jan Nejedlý, Vojtěch Nejedlý, Josef Jungmann, Josef Rautenkranc, Ignác Schiessler, Josef Linda. Prózu (především povídky, pohádky, idyly, pastorály, cestopisy, bajky, anekdoty, dialogy, výchovnou a populárně naučnou prózu) publikovali např. Jan Nejedlý, Vojtěch Nejedlý, Vincenc Zahradník, Ignác Schiessler, Aleš Pařízek, František Jan Tomsa.

4. *Hyllos – česká verze*. Časopis *Hyllos* vycházel v letech 1820-1821 jako týdeník s podtitulem *Národní časopis poučujícího a obveselujícího obsahu (Ku prospěchu některých dobročinných založení)* pod vedením Jana Hýbla. Jeho vydavatelem byl K. E. Rainold. Jednalo se o beletristický a populárně naučný časopis určený především lidovým čtenářům. V každém čísle byla otištěna rytina, či kresba významných měst a míst, významných osobností historie i současnosti, ojediněle i přírodopisné obrázky. Ilustrace byly doprovázeny populárně naučnými studii. Původní prozaická i básnická tvorba měla převážně výchovně moralizující charakter, projevovala se v ní i silná národně uvědomovací tendence. Autorský okruh tvořili V. R. Štěpán, J. K. Lehký, V. Špinka, M. S. Patrčka, V. Šohaj, J. V. Jirsík, F. Šír, J. N. Štěpánek, K. Fryček, J. Vladyka, V. Dušek, J. M. Král, J. M. Ludvík, J. V. Kamarýt, A. J. Tesař, F. D. Trnka, J. H. A. Gallaš, F. Kašpárek, F. Holec, A. Kolárský, M. Z. Polák, K. I. Kyselo, J. Linda, J. Marchal, J. Fryč, M. Hamburský, J. Hýbl, V. Hantych, J. Holub, F. Krieger, V. Špinka, A. M. Vomáčka, F. Mayer, F. Kašpárek, A. Landfras, F. K. Miltner, P. F. H. Šolle, aj.

5. *Hyllos. Vermischte Aufsätze belehrenden und unterhaltenden Inhalts, mit Kupfern, Karten und Musikalien.* Vydavatel: Karl Eduard Reinold, vyšly dva ročníky v letech 1819 a 1820, místo vydání: Prag (Erzbischöfl. Buchdr.).

Týdeník obsahuje pestrou žánrovou směs, obsahující básně, písně (i s notovým doprovodem), anekdoty, aforismy, epigramy, hádanky a jiné drobné útvary, povídky a pohádky (často na pokračování), fejetony, vlastivědná pojednání (Welleba) a další. Obsahuje řadu rytin (většinou krajiny a stavby) a notových zápisů.

Kmenovými autory byli J. H. Dambeck, Karl Angell Schneider a W. F. Welleba. Častěji přispívali i Joseph Adolph Hanslik, Hentsch, Em. Klein, Wilhelm Marsano, J. G. Meinert a Leopold Friedrich Schmidt. Obsahuje mnoho anonymně uveřejněných textů (příp. pouze s uvedením iniciál). Jeden příspěvek od autorky Elise Sommer. Témata některých děl jsou ukotvena v zemsky českém prostředí (např. průvodce po Praze a okolí od W. F. Welleby, anonymní báseň „Der Smichov“, či oslavná báseň J. H. Dambecka „An Herrn Franz Horžicčka“).

6. *Jindy a nyní. Časopis Jindy a nyní nebo Sběrka obrazů pamětihodných osob, věcí a příběhů z minulosti i přítomnosti s připojeným popsáním i jiným rozmanitým vypravováním* vycházel v letech 1828-1833 s roční přestávkou v roce 1832 pod vedením Jana Hýbla (1828-1831) ve vydavatelství K. Rainolda a J. H. Pospíšila (1833), který též v tomto roce časopis vydával. Vycházel každý rok ve dvou částech jako týdeník. Časopis určený širokým vrstvám lidových čtenářů uváděl na svých stránkách především dobovou prózu. Za vydavatelství K. Rainolda byl časopis tištěn s pravidelnou celostránkovou rytinou doprovázenou populárně naučným článkem. Autorský okruh tvořili H. Černohlávek, J. Hlavatý, J. P. Kaun, K. Kyselo, J. K. Lhota, J. J. Langer, M. Mejtský, A. Pohnert, M. S. Patrčka, M. Z. Polák, J. S. Rettig, M. D. Rettigová, H. S. Svatopolský A. V. Šembera, K. B. Štorch, F. B. Tomsa, V. F. Veleba, J. V. Vlasák, J. Voříšek, J. A. Borovička, J. F.

Činoveský, J. N. Drbal, V. Dušek, J. H. Gallaš, V. Jančar, A. Janoušková, V. Kareš, J. F. Kocián, J. Köhler, I. F. Kompit, V. R. Kramerius, J. Kratochvíl, V. Krolmus, A. Laudil, F. Lindner, Květoslav Milotínský (Erben?), J. Pešan, A. V. Šembera, J. V. Procházka, F. B. Tomsa, F. Vámbera, N. Vaněk, J. K. Chmelenský, B. Jablonský, J. V. Kamarýt, F. Kočí, J. P. Koubek, I. Lauschmann, K. H. Mácha, S. K. Macháček, J. B. Malý, M. S. Patrčka, J. J. Pícek, V. G. Ráb, F. Šír, J. Bačkora, J. J. Marek, J. D. Kopecký, J. M. Pohořelý, V. S. Štulc, J. S. Tomíček, J. K. Tyl aj.

7. *Libussa. Eine vaterländische Vierteljahresschrift*. Vydavatelem byl Joseph Georg Meinert. Čtvrtletník vycházel v letech 1802 – 1804 v Praze (Calve). Excerptovány roky 1802 a 1804. Ročník 1803 byl nedostupný. Sborník obsahuje žánrově především básně, ale i povídky, bajky a pojednání různého charakteru (např. historická, životopisná, národohospodářská, technická).

Mnoho básní je otištěno anonymně či s uvedením iniciál jmen, nejčastěji jsou uveřejňována díla od: J. H. M. Dambecka a J. G. Meinerta. Vzhledem ke krátké existenci sborníku jsou u ostatních autorů zaznamenány maximálně 3 položky (např. Emmanuel Veith). Většina autorů zřejmě pochází z českých zemí. Některá díla jsou tematicky svázána s Čechami (např. životopisná pojednání J. R. Wilflinga, historická pojednání Josepha Neczase, či etnografické pojednání od Schmiedta o české selské svatbě).

Od roku 1842 vycházela *Libussa* jako ročenka *Jahrbuch für...* Vydavatelem byl Paul Aloys Klar .

Každý ročník sestává ze dvou dílů, z nichž první je charakteru literárního, druhý vlastivědného (*Vaterländische Heimatblätter*). Většina ročníků je uvedena dedikační básní Paula Aloyse Klara na různé členy panovnické rodiny. Díl literární obsahuje básně, aforismy, epigramy, povídky, novely, eseje, vzpomínkové črty a jiné od různých autorů. Vzácně jsou otiskována díla na pokračování (např. autobiografie hudebního skladatele Václava Jana Tomáška).

Díl vlastivědný obsahuje populárně naučná pojednání (historická, umělecko-historická, národohospodářská, technická, biografická, literárně-vědná, aj.). Obsahuje rytiny (většinou portréty). Většina autorů je zemsky ukotvena v Čechách, výjimečně jsou otiskována díla od autorů celoněmeckého významu, kteří nepocházejí z českých zemí (např. Hoffmann von Fallersleben, Jarno). Díla bez uvedení jména autora (příp. pod pseudonymem) jsou otiskována výjimečně. Vzácně jsou otiskovány příspěvky od žen (Henriette R., Karoline Hell, Juliane Glaser, Maria Gabriella Kittel, Pauline Schanz). Nejčastěji publikovali své příspěvky Joseph Bayer, Karl Egon Ebert, Ludwig August Frankl, Karl Viktor Hansgirk, Karoline Hell, Uffo Horn, Siegfried Kapper, Paul Aloys Klar, Alfred Meißner, Franz Isidor Proschko, Franz Josef Schaffer, Friedrich von Schwarzenberg, Johann Gabriel Seidl.

Vzácně jsou otištěny překlady děl českých autorů (Siegfried Kapper přeložil Máchův Máj; byl uveřejněn úryvek z České kroniky Václava Hájka z Libočan; Theodor Král přeložil jednotlivé básně mj. od Kollára, Čelakovského, Kaliny; Karl Hugo Roeßler přeložil básně Václava Hanky; básně Jana Erazima Vocela a Josefa Kaliny přeložil Wenzel Aloys Swoboda). Některá uveřejněná díla v první (literární) části jsou tematicky svázána s českými zeměmi (např. Hansgirkova báseň *An mein theueres Vaterland!*). Všechny příspěvky v druhém díle (*Vaterländische Heimatblätter*) se týkají Čech.

8. *Der Kranz oder Erholungen für Geist und Herz* vycházel v letech 1821-1824. V roce 1821 byl jeho vydavatelem i redaktorem V. R. Kramerius, v roce 1823 jej vedl W. A. Gerle, v roce 1824 pak Karoline Woltmann. Beletristický časopis obdobného charakteru jako český Čechoslav byl určen německým čtenářům z Čech a bilingvním českým čtenářům. Patrná je v něm tendence prosazující zemský patriotismus. Na jeho stránkách publikovali své prózy a básně především českoněmečtí autoři, objevuje se zde však i tvorba spisovatelů českých, dále pak díla soudobých německých literátů. Autorský okruh tvořili S. W. Schiessler, K. E. Waller, J. Langer, J.

J. Polt, A. W. Griesel, K. Grumbach, A. Hiller, F. E. Weininger, E. V. Dietrich, J. Appelt, A. Müller, F. Rollberg, F. Zuckschwerdt, J. Krieger, F. Messner, P. D. Malwitz, L. A. Watschek, J. Kotzian, F. West, H. Bunzel, W. F. Welleba, J. J. Bittner, M. J. Landau, W. A. Gerle, K. Woltmann, J. A. Hanslik, K. E. Ebert, F. X. Stiber, K. F. Manfred, J. M. Müller, J. Rittersberg, J. G. Seidl, K. A. Schneider, R. Glaser, I. Zauper, J. Wenzig, aj.

9. *Květy*. Časopis *Květy* vycházel v letech 1834-1848 pod následujícími názvy. V roce 1834 nesl název *Květy české. Listy zábavné pro všeliký stav*, v dalších ročnících pak *Květy s měsíčními se podtituly*. V letech 1835-1840 podtitul zněl *Národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky*, v letech 1841-1847 *Národní zábavník pro Čechy, Moravany, Slováky a Slezany*, r.1848 pak *Národní zábavník*. Redaktory byli v letech 1834-1836 J. H. Pospíšil (fakticky pak J. K. Tyl), 1837-1840 J. Pospíšil, tentýž v letech 1841-1845 (fakticky J. K. Tyl, krátce K. B.Štorch), v roce 1846 fakticky J. Malý, 1846-1847 J. Malý, 1848 K. B. Štorch, K. V. Zap, J. Malý. Vydavateli byli J. H. Pospíšil v letech 1834-1842, J. Pospíšil v období 1843-1848. V letech 1834-1841 časopis vycházel jako týdeník, 1842-1843 dvakrát týdně, do roku 1848 pak třikrát týdně. Časopis orientovaný především na původní tvorbu, doplněnou ukázkami ze slovanských literatur prošel složitějším vývojem. Na svém počátku pod vedením J. K. Tyla se stal tribunou mladé nastupující generace 30. let a zaměřoval se na náročnější tvorbu. Postupně se však začal zaměřovat na širší vrstvy českého čtenářstva, jejichž literární kultivace značně kolísala. To do jisté míry poznamenalo úroveň periodika, které se stále více soustřeďovalo na prosazování národně výchovných cílů. Autorský okruh tvořili J. K. Tyl, K. J. Erben, V. Filípek, V. B. Nebeský, K. H. Mácha, J. J. Langer, K. Sabina, F. J. Rubeš, J. D. Kopecký, V. Hanka, J. Kollár, B. Němcová, P. Chocholoušek, J. K. Chmelenský, V. Furch, B. Jablonský, J. P. Koubek, J. E. Vocel, J. J. Kalina, J. Malý, F. Hajniš, J. J. Marek, K. V. Zap, J. B. Pichl, A. J. Vrtátko, M. S. Patrčka, K. B. Štorch, M.

Čacká, F. K. Drahoňovský, F. C. Kampelík, V. D. Lambl, F. Šir, F. D. Trnka, K. A. Vinařický, F. Sušil, F. L. Rieger, B. Rajska, M. D. Rettigová, F. A. Rokos, F. B. Trojan, F. Bach, F. Zvěřina z Ruhwaldu, J. J. Michl. M. Fialka, V. K. Klicpera, K. Püner, J. S. Tomíček aj.

10. *Ost und West*. Časopis *Ost und West. Blätter für Kunst, Literatur und geselliges Leben* vycházel v letech 1837-1848. V roce 1837 začal vycházet až ve druhém pololetí a čísla tohoto roku jsou označována jako Probebogen. Redaktorem i vydavatelem časopisu byl po celou dobu jeho vycházení Rudolf Glaser. Časopis byl určen okruhu českých a českoněmeckých intelektuálů, které oslovovaly myšlenky evropského liberalismu. Dále je spojovala snaha nalézt novou perspektivní podobu česko-německého soužití, která by byla vzorem pro soužití národů v liberální Evropě. Časopis si kladl dále za cíl být prostředníkem literární a kulturní výměny mezi východní a západní Evropou. V periodiku publikovali významní českoněmečtí i čeští autoři, dále zde vycházelo velké množství překladů děl významných spisovatelů ze západní i východní Evropy. Významná byla i kritická rubrika časopisu, která s pochopením sledovala české emancipační snahy reflektující se v české literární tvorbě. Autorský okruh tvořili I. Heller, K. Sabina, J. Wenzig, W. Müller, K. F. Dräxler-Manfred, L. Ritter v. Rittersberg, R. Glaser, J. Glaserová, U. Horn, H. Stieglitz, M. Fialka, J. N. Vogl, A. Meissner, J. E. Purkyně, K. E. Ebert, A. Hansgirk, J. G. Seidel, F. Bach, A. Maltitz, M. Hartmann, E. Hlawaczek, J. P. Lyser, J. K. Tyl, J. J. Marek, Th. Grünwald, S. Kapper, L. A. Frankl, A. Kahlert, W. Zimmermann, R. Zimmermann, W. J. Menzel, J. P. Jordan, P. Asper, B. Trojan, Th. Král, J. E. Hilscher, V. B. Nebeský, B. Němcová, B. Dörfel, J. E. Vocel, P. Chocholoušek, V. K. Klicpera, J. Kollár, F. L. Čelakovský, F. Walter, B. Jablonský, J. A. Jonak, J. P. Jordan, F. Zvěřina z Ruhwaldu, K. H. Mácha (v překladech), K. V. Hansgirk, J. Gebauer, Ed. Pokorný, J. Hille, J. L. Weisel, B. Weber, J. J. Kolar, A. Ernst, K. R. Herloszsohn, B. LeitnerBraun v. Braunthal, W. A.

Gerle, D. Mendl, K. V. Zap, W. Štulc, J. W. Nahlowsky, J. Kořen, J. A. Lederer, V. Bednář, aj.

11. *Večerní vyrazení*. Časopis *Večerní*, podtitul *Časopis k užitečnému a kratochvilnému čtení vyrazení* začal vycházet v roce 1831, jeho vydavatelem byl V. R. Kramerius. Časopis byl určen širokým vrstvám lidových čtenářů a jeho náplň charakterizuje již jeho podtitul. Autorský okruh tvořili V. R. Kramerius, H. J. Svatopolský, N. Vaněk, K. J. L. Bystřický, J. F. Kocián, B. Klatovský, J. K. Pospíšil, F. L. Hek, M. Vidimský, F. B. Tomsa, A. Světlohorský, F. Veselský, F. Nečásek, K. H. Mácha, J. Dlabač, F. A. Rokos, K. Havlík, J. V. P. Hradecký, F. X. Simenec, J. V. Vlasák, V. Picek, J. N. Hlaváč, J. Pokorný, J. N. Hlaváč, V. Aujezdský, J. Ondřejovský, J. P. Procházka, J. Tuma, V. Machalický, J. Holeček, J. S. Rettig, J. Příbík, J. F. Činoveský, K. Polán, J. Litněnský, F. Košatecký, V. P. Žirovnický, J. H. Gallaš, aj.
12. *Vlastimil*. Časopis *Vlastimil*. Přítel osvěty a zábavy vycházel v letech 1840-1842 tvořil do jisté míry doplněk ke *Květům*. Jeho redaktorem byl J. K. Tyl. Časopis vycházel ročně ve 4. dílech, každý z nich měl 3 sv. J. K. Tyl, J. S. Tomíček, J. B. Pichl, J. Kalina, F. L. Čelakovský, J. F. Šumavský, B. Jablonský, J. M. Libenský, J. J. Marek, J. Zimmermann, K. Sabina, V. Filípek, A. Hansgirg, F. X. Mašek, J. E. Purkyně, K. V. Zap, aj
13. *Schullehrer-Kalender*, od pátého ročníku v roce 1838 pod názvem *Jahrbuch für Lehrer, Eltern und Erzieher* redigoval a vydával jako ročenku v Litoměřicích, Teplicích (do roku 1836 v nakladatelství Karla Wilhelma Medaua) a v Praze (u Antona Karla Kronbergera a Friedricha Webera) litoměřický kanovník Ignác Jaksch. Od roku 1852 převzal redakci časopisu pedagog Jan Maresch.
Periodikum bylo zaměřeno na vydávání naučných a populárně naučných textů pedagogických, psychologických, náboženských (zvláště církevního kalendáře) pro potřeby školské výuky, statistických textů z oblasti školství. Tyto texty byly zařazovány do

pravidelných rubrik jako např. *Kalender für das Jahr...*, *Leben der Heiligen und Freunde Gottes sammt Betrachtungen auf alle Sonn- und Festtage des Jahres*, *Schulchronik. Altes und Neues*, *Nekrologische Denkmäler und Scenen aus dem Leben verdienstvoller Lehrer*, *Aufsätze über Schule und Erziehung*.

Ročenka měla dva až čtyři pravidelné literární oddíly. Jejich názvy byly jen minimálně obměňovány, případně byly rubriky spojovány či rozdělovány, rubrika *aforismů* pak byla zařazována z různých důvodů do jiných částí časopisu. Nejčastěji se vyskytovaly názvy literárních oddílů jako např. a) *Gedichte und Lieder*, b) *Fabeln und Parabeln*, c) *Gedichte, Lieder, Legenden und Parabeln*, d) *Gedichte, Lieder, Legenden, Parabeln, parabolische Erzählungen und Fabeln*, e) *Erzählungen und Anekdoten*, f) *Aphorismen* apod. Jak je zřejmé, vyjadřovaly názvy rubrik také žánrovou skladbu publikovaných literárních textů.

Literárně nejvýznamnějšími a pravidelnými přispěvateli básnických textů byli: Karel Egon Ebert, Effenberger, Johann Hermann, Johann Zimmermann, Antonín Kolařík (publikovali historické, alegorické, modlitební, písňové a didaktické skladby). K nejdůležitějším prozaikům patřili: Vincenc Zahradník (bajky, aforismy), František Schneider (podobenství, bajky), Franz Schuselka (povídky), Josef Lichtner (kázání, rozjímání).

Stovky drobných textů výchovného zaměření (průpovědi, aforismy, anekdoty, povídky) vycházely anonymně.

Vorwort

Neben den tschechisch-slawischen literarischen Beziehungen sind für die Entwicklung der tschechischen Literatur die tschechisch-deutschen literarischen Beziehungen von entscheidender Bedeutung. Entsprechend den nationalistischen, kultur-politischen oder methodologischen Anregungen und Betrachtungsweisen wird die Problematik der tschechisch-deutschen literarischen Beziehungen unterschiedlich intensiv erörtert bzw. sie rückt ins Zentrum des wissenschaftlichen Interesses oder sie wird marginalisiert.

Abgesehen von einigen autoren-, themen- oder zeitbezogenen Studien existiert keine systematische bibliographische Arbeit, die die Mannigfaltigkeit und Bedeutung dieser Beziehungen reflektieren würde. Einer der Bereiche, der trotz seiner Bedeutung bislang nicht bibliographisch aufgearbeitet wurde, ist der Bereich der literarischen Artikel in Zeitschriften.

Die vorgelegte Publikation ist das Ergebnis des Grantprojekts der Grantagentur der Tschechischen Republik *Beletrie v českých a německých časopisech vydávaných v Čechách ve 20. až 40. letech XIX. století jako pramen k poznání literárního vývoje a proměn multietnického kulturního typu* (GA 405/05/0535). Das Ziel des dreijährigen Projekts ist, schrittweise und systematisch tschechische und deutsche Literaturbeiträge zu erfassen, die in den Zeitschriften in der ersten Hälfte des XIX. Jahrhunderts erschienen sind, die Struktur dieser Zeitschriften sowie die Rolle und Funktion der Literaturbeiträge, deren Genre und Autorenbezug zu untersuchen.

Die Publikation präsentiert die bisherigen Ergebnisse und enthält bibliographische Angaben literarischer Texte, die in ausgewählten deutschen und tschechischen Zeitschriften der nationalen Wiedererweckung von den 20er bis in die 40er Jahre des XIX. Jahrhunderts erschienen sind. Das exzerpierte Material ist chronologisch nach Jahrzehnten geordnet, im Rahmen der einzelnen Periodika nach Autoren (bzw. nach den Chiffren, falls der Autor unbekannt ist), nach den Titeln und dem Genre.

Folgend wird näher das Profil der Zeitschriften beschrieben, die bis zum jetzigen Zeitpunkt exzerpiert worden sind: *Bohemia, Čechoslav, Česká včela,*

Dobroslav, Hlasatel český, Hyllos, Jindy a nyní, Der Kranz, Květy, Libussa, Ost und West, Schullehrer-Kalender (Jahrbuch für Lehrer, Eltern und Erzieher)... Večerní vyrazení a Vlastimil.

1. *Čechoslav. Časopis obsahu užitečného a kratochvílného.* Zeitschrift *Čechoslav* wurde in den Jahren 1820-1825 herausgegeben. Im Jahre 1820 ist sie unter dem Titel *Vlastenecké noviny-Čechoslav* erschienen, beide Titel wechselten sich regelmäßig nach jeder Nummer ab. Ab 1822 wurde der Untertitel auf *Národní časopis pro ušlechtění srdce a mysli* geändert. In den Jahren 1821-1823 leitete die Zeitschrift V.R. Kramerius, danach bis zum Jahre 1825 Fr. B. Tomsa, wobei R. Kramerius zugleich Herausgeber war. Diese belletristische, für ein breiteres tschechisch sprechendes Lesepublikum bestimmte Zeitschrift publizierte vor allem prosaische Texte und Poesie der Jungmann-Anhänger. In den Jahren 1821-1823 wurde die Zeitschrift um eine politische Beilage mit dem Titel *Národní časopis pro ušlechtění srdce a mysli* erweitert. Einige Zeitschriftennummern wurden durch qualitativ anspruchsvolle Illustrationen ergänzt. Zum engeren Publikationskreis gehörten V.R. Kramerius, Fr. B. Tomsa, M. S. Patrčka, J. M. Král, J. M. Ludvík, F.V. Hek, F. A. Rokos, F. B. Novotný, Fr. Jabulka, F. B. Štěpnička, K. F. Dräxler-Manfred, A. Marek, Fr. Vetešník, J. K.Chmelenský, Fr. Šír, K. S. Šnaidr, J. S. Rettig, M. D. Rettigová, J. V. Kamarýt, J. Herzog, J. Kocián, V. Pohan, V. Klicpera, K. Vinařický, K. S. Macháček, V. Filípek u.a.
2. *Dobroslav.* Die Zeitschrift *Dobroslav aneb rozličné spisy poučujícího a mysl obveselujícího obsahu v řeči vázané a nevázané* wurde vierteljährig in den Jahren 1820-1822 unter der Leitung von Josef L. Ziegler herausgegeben. Diese stark patriotische Zeitschrift war zwar für einen breiteren tschechischen Lesekreis bestimmt, sprengte jedoch bedeutend den Rahmen einer populär-wissenschaftlichen Zeitschrift der damaligen Zeit. Zu den Autoren gehörten vor allem die Zeitgenossen der Jungmann-Generation. Abgedruckt sind hier gelungene Kupferstiche und Holzschnitte, die zur Illustration der als

Fortsetzungsreihe herausgegebenen Reisebeschreibung *Cesta do Itálie* (Reise nach Italien) von M.Z. Polák dienten. Zum Autorenkreis gehörten M. Z. Polák, M. S. Patrčka, F. B. Štěpnička, J. L. Ziegler, M. J. Sychra, J. M. Král, A. Čermák, M. D. Rettigová, I. Tuma, I. Schiessler, Fr. Trnka, V. Libický, J. K. Lehký, V. Špínka, V. K. Klicpera, J. M. Ludvík, J. S. Rettig, F. L. Vámbera, J. P. Kaun, J. L. Kerner, F. B. Dostál, J. J. Marek, J. V. Kamarýt, K. S. Šnaider, J. Kollár, J. Marchal, u.a.

3. *Hlasatel český*, das älteste tschechische Literatur- und populärwissenschaftliche Periodikum mit dem Untertitel *Spis čtvrtletní k prospěchu a potěšení všech vlastenců* wurde von Jan Nejedlý redigiert und vierteljährig in den Jahren 1806-1808 in Prag herausgegeben. Der letzte, vierte Jahrgang erschien erst im Jahre 1818. In der Zeitschrift wurden vorwiegend tschechische literarische Texte und Übersetzungen von Texten der Aufklärung, Klassik und Vorromantik publiziert. Die Übersetzungen und Editionen älterer literarischer Texte wurden regelmäßig vor allem in den Sparten *Řecká literatura* (Griechische Literatur wie z.B. Anakreón, Lúkiános Samosatský, Sapphó), *Římská literatura* (Römische Literatur wie z.B. Cicero, Cornelius Nepos, Titus Livius, Markus Valerius Martialis) und *Stará česká literatura* (Alte tschechische Literatur wie z.B. Hynek z Poděbrad, Jan Amos Komenský, Václav Jan Rosa) veröffentlicht. Andere Übersetzungen oder literarische Texte wurden bis auf regelmäßig veröffentlichte *Bájky (Fabeln)* und unregelmäßig veröffentlichte *Písně (Lieder)* nicht unter einem zusammenfassenden Titel herausgegeben. Zu den meist übersetzten Autoren in *Hlasatel* gehörten Gottfried August Bürger, Salomon Gessner, Thomas Gray, Friedrich Gottlieb Klopstock, Alexander Pope, Edward Young (Übersetzer Jan Nejedlý, Josef Jungmann, Ignác Schiessler, Jozef Rautenkranc, František Mysliveček).

Populär-wissenschaftliche Texte, wie z.B. historische, psychologische, ethische, naturwissenschaftliche oder Reiseberichte, wurden unter der

Gesamtbezeichnung *Z historie přirozených věcí a Umění přirozených věcí aneb Fyzika* publiziert.

Zu den regelmäßigen beitragenden Dichtern (in der Regel waren es Pastoralen, Idyllen, Elegien, Oden, Epen, Romanzen, patriotische oder didaktische Gedichte) gehörten vor allem Jan Nejedlý, Vojtěch Nejedlý, Josef Jungmann, Josef Rautenkranc, Ignác Schiessler, Josef Linda. Prosatexte (vor allem Erzählungen, Märchen, Idyllen, Pastoralen, Reisebeschreibungen, Fabeln, Anekdoten, Dialoge, Erziehungs- und populär-wissenschaftliche Prosa) veröffentlichten z.B. Jan Nejedlý, Vojtěch Nejedlý, Vincenc Zahradník, Ignác Schiessler, Aleš Pařízek, František Jan Tomsa.

4. *Hyllos – česká verze (tschechische Fassung)*. Die Zeitschrift *Hyllos* ist in den Jahren 1820-1821 wöchentlich mit dem Untertitel *Národní časopis poučujícího a obveselujícího obsahu (Ku prospěchu některých dobročinných založení)* unter der Leitung von Jan Hýbl erschienen. Der Herausgeber war K.R. Rainold. Es handelte sich um eine belletristische und populär-wissenschaftliche Zeitschrift für die Leser aus dem Volk. In jeder Nummer wurden Holzschnitte, Kupferstiche oder Zeichnungen bedeutender Städte oder Orte, bedeutender Persönlichkeiten aus der Geschichte oder Gegenwart bzw. (wenn auch selten) naturwissenschaftliche Abbildungen abgedruckt. Die Illustrationen wurden durch populär-wissenschaftliche Studien begleitet. Literarische Texte (Prosa und Poesie) zeichneten sich durch stark erzieherisch-moralischen Charakter aus und appellierten in der Regel auf das nationale Bewusstsein. Zum Autorenkreis gehörten V. R. Štěpán, J. K. Lehký, V. Špinka, M. S. Patrčka, V. Šohaj, J. V. Jirsík, F. Šír, J. N. Štěpánek, K. Fryček, J. Vladyka, V. Dušek, J. M. Král, J. M. Ludvík, J. V. Kamarýt, A. J. Tesař, F. D. Trnka, J. H. A. Gallaš, F. Kašpárek, F. Holec, A. Kolárský, M. Z. Polák, K. I. Kyselo, J. Linda, J. Marchal, J. Fryč, M. Hamburský, J. Hýbl, V. Hantych, J. Holub, F. Krieger, V. Špinka, A. M. Vomáčka, F. Mayer, F. Kašpárek, A. Landfras, F. K. Miltner, P. F. H. Šolle, u.a.

5. *Hyllos. Vermischte Aufsätze belehrenden und unterhaltenden Inhalts, mit Kupfern, Karten und Musikalien.* Herausgeber: Karl Eduard Reinold, es sind zwei Jahrgänge in den Jahren 1819 und 1820 erschienen, Ort der Herausgabe: Prag (Erzbischöfl. Buchdr.).

Die Wochenzeitschrift war inhaltlich und genremäßig vielfältig – sie enthielt Gedichte, Lieder (auch mit Notentext), Anekdoten, Aphorismen, Epigramme, Rätsel und andere kurze Genres, Erzählungen und Märchen (oft in Fortsetzungsreihen), Feuilletons, landeskundliche Abhandlungen (Welleba) u.a., die durch Holzschnitte, Kupferstiche (in der Regel Landschaften und Bauten) und Notentext ergänzt wurden.

Zu den Stammautoren gehörten J. H. Dambeck, Karl Angell Schneider a W. F. Welleba. Častěji přispívali i Joseph Adolph Hanslik, Hentsch, Em. Klein, Wilhelm Marsano, J. G. Meinert und Leopold Friedrich Schmidt. Die Zeitschrift enthält viele anonym veröffentlichte Texte (bzw. werden nur die Initialen angeführt), ein Beitrag ist von Elise Sommer. Einige Themen der Texte beziehen sich auf das tschechische Milieu (z.B. der Reiseführer durch Prag und dessen Umgebung von J.H. Welleba, das anonym veröffentlichte Gedicht “Der Smichov” oder das Preislied “An Herrn Franz Horžicžka“ von H. Dambeck).

6. *Jindy a nyní.* Die Zeitschrift *Jindy a nyní nebo Sbírka obrazů pamětihodných osob, věcí a příběhů z minulosti i přítomnosti s připojeným popsáním i jiným rozmanitým vypravováním* wurde in den Jahren 1828-1833 mit einer einjährigen Pause 1832 unter der Leitung von Jan Hýbl (1828-1831) im Verlag von K. Rainold und J. H. Pospíšil (1833) herausgegeben. Sie ist jedes Jahr in zwei Teilen als Wochenzeitschrift erschienen. In der für die breiteren Volksmassen bestimmten Zeitschrift wurde vor allem die Gegenwartsprosa veröffentlicht. Unter dem Herausgeber K. Rainold erschien die Zeitschrift mit einem ganzseitigen Holzschnitt, begleitet von einem populär-wissenschaftlichen Artikel. Zum Autorenkreis gehörten H. Černohlávek, J. Hlavatý, J. P. Kaun, K. Kyseló, J. K. Lhota, J. J. Langer, M. Mejtský, A. Pohnert, M. S. Patrčka, M. Z. Polák, J. S.

Rettig, M. D. Rettigová, H. S. Svatopolský A. V. Šembera, K. B. Štorch, F. B. Tomsa, V. F. Veleba, J. V. Vlasák, J. Voříšek, J. A. Borovička, J. F. Činoveský, J. N. Drbal, V. Dušek, J. H. Gallaš, V. Jančar, A. Janoušková, V. Kareš, J. F. Kocián, J. Köhler, I. F. Kompit, V. R. Kramerius, J. Kratochvíl, V. Krolmus, A. Laudil, F. Lindner, Květoslav Milotínský (Erben?), J. Pešan, A. V. Šembera, J. V. Procházka, F. B. Tomsa, F. Vámbra, N. Vaněk, J. K. Chmelenský, B. Jablonský, J. V. Kamarýt, F. Kočí, J. P. Koubek, I. Lauschmann, K. H. Mácha, S. K. Macháček, J. B. Malý, M. S. Patrčka, J. J. Picek, V. G. Ráb, F. Šír, J. Bačkora, J. J. Marek, J. D. Kopecký, J. M. Pohořelý, V. S. Štulc, J. S. Tomíček, J. K. Tyl u.a.

7. *Libussa. Eine vaterländische Vierteljahresschrift*, herausgegeben von Joseph Georg Meinert. Sie erschien vierteljährig in den Jahren 1802-1804 in Prag (Calve). Exzerpiert wurden die Jahrgänge 1802 und 1804, das Jahr 1803 war unzugänglich. Die Vierteljahresschrift enthält vor allem Gedichte, Erzählungen und Fabeln sowie Abhandlungen unterschiedlichen Charakters (z.B. historische, biographische, technische, volkswirtschaftliche).

Viele Gedichte wurden anonym oder unter Nameninitialen veröffentlicht, am häufigsten sind darunter Werke von: J. H. M. Dambeck und J. G. Meinert zu finden. Entsprechend der kurzen Herausgabezeit sind von allen anderen Autoren max. 3 Veröffentlichungen vorzufinden (z.B. Emmanuel Vieth). Die meisten Autoren stammen höchstwahrscheinlich aus Böhmen. Einige Texte sind thematisch mit Böhmen verbunden (z.B. biographische Abhandlungen von J.R. Wilfling, historische Abhandlungen von Joseph Necžas oder ethnographische Abhandlungen über die tschechische Bauernhochzeit von Schmidt).

Seit 1842 wurde *Libussa* als *Jahrbuch für ...* von Paul Aloys Klar herausgegeben.

Jedes Jahrbuch besteht aus zwei Teilen, wobei der erste einen literarischen, der zweite einen landeskundlichen (Vaterländische Heimatblätter) Charakter hat. Die meisten Jahrbücher werden mit

einem Widmungsgedicht, gerichtet an die Mitglieder der Herrscherfamilie, von Paul Aloys Klar eingeleitet. Der literarische Teil enthält Gedichte, Aphorismen, Epigramme, Erzählungen, Essays, Erinnerungen u.a. von verschiedensten Autoren. Eher seltener werden auch Fortsetzungsreihen veröffentlicht (wie z.B. die Autobiographie vom Komponisten Václav Jan Tomášek). Der landeskundliche Teil enthält populär-wissenschaftliche Abhandlungen (historische, kunsthistorische, volkswirtschaftliche, technische, biographische, literaturwissenschaftliche), die manchmal durch Holzschnitte und Kupferstiche (in der Regel Portraits) ergänzt werden. Die meisten Autoren stammen aus Böhmen, nur ausnahmsweise werden Werke von bedeutenden, nicht aus Böhmen stammenden Autoren abgedruckt (wie z.B. von Hoffmann von Fallersleben, Jarno). Ebenfalls anonyme Werke oder unter Pseudonym veröffentlichte Werke bzw. auch Werke von Frauen (Henriette R., Karoline Hell, Juliane Glaser, Maria Gabriella Kittel, Pauline Schanz) werden nur selten abgedruckt. Zu den wichtigsten Autoren gehörten Joseph Bayer, Karl Egon Ebert, Ludwig August Frankl, Karl Viktor Hansgirk, Karoline Hell, Uffo Horn, Siegfried Kapper, Paul Aloys Klar, Alfred Meißner, Franz Isidor Proschko, Franz Josef Schaffer, Friedrich von Schwarzenberg, Johann Gabriel Seidl.

Ausnahmsweise werden auch Übersetzungen von tschechischen Autoren publiziert (Siegfried Kapper hat Máchas *Máj* übersetzt; veröffentlicht wurde ein Auszug aus der tschechischen Chronik (*Česká kronika*) von Václav Hájek aus Libočan; Theodor Král hat einige Gedichte von Kollár, Čelakovský und Kalina übersetzt; Karl Hugo Roeßler Gedichte von Václav Hanka; Wenzel Aloys Swoboda Gedichte von Jan Erazim Vocel und Josef Kalina). Einige, im ersten literarischen Teil publizierte Werke sind thematisch mit Böhmen verbunden (z.B. Hansgirgs Gedicht *An mein theueres Vaterland!*). Alle Beiträge im zweiten Teil (vaterländische Heimatblätter) haben Bezug zu Böhmen.

8. *Der Kranz oder Erholungen für Geist und Herz* wurde in den Jahren 1821-1824 (?) herausgegeben. 1821 war sein Herausgeber und Redakteur V. R. Kramerius, 1823 W. A. Gerle, 1824 schließlich Karoline Woltmann. Diese Literaturzeitschrift war vom Charakter her ähnlich wie die tschechische Zeitschrift *Čechoslav* und war für die deutsche Leserschaft aus Böhmen sowie die bilingualen tschechischen Leser bestimmt. Auffallend ist der landesbezogene Patriotismus dieses Blattes, auf dessen Seiten neben den tschechischen und deutschen Gegenwartsautoren vor allem deutsch-tschechische Autoren ihre Prosawerke und Gedichte publizierten. Zum engeren Autorenkreis gehörten S. W. Schiessler, K. E. Waller, J. Langer, J. J. Polt, A. W. Griesel, K. Grumbach, A. Hiller, F. E. Weininger, E. V. Dietrich, J. Appelt, A. Müller, F. Rollberg, F. Zuckschwerdt, J. Krieger, F. Messner, P. D. Malwitz, L. A. Watschek, J. Kotzian, F. West, H. Bunzel, W. F. Welleba, J. J. Bittner, M. J. Landau, W. A. Gerle, K. Woltmann, J. A. Hanslik, K. E. Ebert, F. X. Stiber, K. F. Manfred, J. M. Müller, J. Rittersberg, J. G. Seidl, K. A. Schneider, R. Glaser, I. Zauper, J. Wenzig, u.a.
9. *Květy*. Die Zeitschrift *Květy* wurde in den Jahren 1834-1848 herausgegeben, im Jahre 1834 unter dem Titel *Květy české. Listy zábavné pro všeliký stav*, danach als *Květy* mit wechselnden Untertiteln. In den Jahren 1835-1840 lautete der Untertitel *Národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky*, in den Jahren 1841-1847 *Národní zábavník pro Čechy, Moravany, Slováky a Slezany*, 1848 dann *Národní zábavník*. Zu den Redakteuren gehörten in den Jahren 1834-1836 J. H. Pospíšil (in Wirklichkeit J. K. Tyl), 1837-1840, 1841-1845 ebenfalls J. Pospíšil (in Wirklichkeit J. K. Tyl, kurz K. B. Štorch), 1846-1847 J. Malý, 1848 K. B. Štorch, K. V. Zap, J. Malý. In den Jahren 1834-1842 und 1843-1848 war Herausgeber J. H. Pospíšil. In den Jahren 1834-1841 erschien die Zeitschrift wöchentlich, 1842-1843 zweimal pro Woche, bis zum Jahre 1848 dann dreimal pro Woche. Die auf die einheimische Literatur orientierte und häufiger durch Literaturbeispiele der slawischen Literaturen ergänzte

Zeitschrift hat eine interessante Entwicklung hinter sich. In ihren Anfängen war sie unter der Leitung von J.K. Tyl zur Plattform der neuen, jungen Generation der 30er Jahre geworden und stellte vorwiegend anspruchsvollere Literatur vor. Später versuchte sie ein breiteres Lesepublikum zu erreichen, dessen Kulturansprüche nicht so hoch waren. Das hat zum Teil auf die Qualität des Periodikums Einfluss gehabt, welches sich immer stärker für die Verbreitung der nationalerzieherischen Ziele einsetzte. Zum Autorenkreis gehörten J. K. Tyl, K. J. Erben, V. Filípek, V. B. Nebeský, K. H. Mácha, J. J. Langer, K. Sabina, F. J. Rubeš, J. D. Kopecký, V. Hanka, J. Kollár, B. Němcová, P. Chocholoušek, J. K. Chmelenský, V. Furch, B. Jablonský, J. P. Koubek, J. E. Vocel, J. J. Kalina, J. Malý, F. Hajniš, J. J. Marek, K. V. Zap, J. B. Pichl, A. J. Vrtátko, M. S. Patrčka, K. B. Štorch, M. Čacká, F. K. Drahoňovský, F. C. Kampelík, V. D. Lambl, F. Šír, F. D. Trnka, K. A. Vinařický, F. Sušil, F. L. Rieger, B. Rajská, M. D. Rettigová, F. A. Rokos, F. B. Trojan, F. Bach, F. Zvěřina z Ruhwaldu, J. J. Michl, M. Fialka, V. K. Klicpera, K. Püner, J. S. Tomíček u.a.

10. *Ost und West*. Die Zeitschrift *Ost und West. Blätter für Kunst, Literatur und geselliges Leben* wurde in den Jahren 1837-1848 herausgegeben (1837 erst in der zweiten Hälfte des Jahres – die Nummern dieses Jahrgangs trugen die Bezeichnung Probebogen). Redakteur und Herausgeber der Zeitschrift war während der ganzen Zeit Rudolf Glaser. Die Zeitschrift richtete sich an die tschechischen und tschechisch-deutschen Intellektuellen, die sich dem Gedanken des europäischen Liberalismus verpflichtet fühlten. Weiter verband sie das Bemühen, eine neue Form des Zusammenlebens zwischen Tschechen und Deutschen zu finden, die als Beispiel für das Zusammenleben der Nationen im liberalen Europa dienen könnte. Zugleich setzte sich die Zeitschrift zum Ziel, ein Vermittler des literarischen und kulturellen Austausches zwischen Ost- und Westeuropa zu sein. Es wurden hier Werke bedeutender tschechisch-deutscher und tschechischer Autoren sowie auch zahlreiche

Übersetzungen bedeutender Autoren aus West- und Osteuropa publiziert. Eine besondere Aufmerksamkeit verdient auch die kritische Rubrik, in der mit Verständnis die tschechischen Emanzipationsbemühungen in der tschechischen Literatur verfolgt wurden. Zum Autorenkreis gehörten I. Heller, K. Sabina, J. Wenzig, W. Müller, K. F. Dräxler-Manfred, L. Ritter v. Rittersberg, R. Glaser, J. Glaserová, U. Horn, H. Stieglitz, M. Fialka, J. N. Vogl, A. Meissner, J. E. Purkyně, K. E. Ebert, A. Hansgirk, J. G. Seidel, F. Bach, A. Maltitz, M. Hartmann, E. Hlawaczek, J. P. Lyser, J. K. Tyl, J. J. Marek, Th. Grünwald, S. Kapper, L. A. Frankl, A. Kahlert, W. Zimmermann, R. Zimmermann, W. J. Menzel, J. P. Jordan, P. Asper, B. Trojan, Th. Král, J. E. Hilscher, V. B. Nebeský, B. Němcová, B. Dörfel, J. E. Vocel, P. Chocholoušek, V. K. Klicpera, J. Kollár, F. L. Čelakovský, F. Walter, B. Jablonský, J. A. Jonak, J. P. Jordan, F. Zvěřina z Ruhwaldu, K. H. Mácha (v překladech), K. V. Hansgirk, J. Gebauer, Ed. Pokorný, J. Hille, J. L. Weisel, B. Weber, J. J. Kolar, A. Ernst, K. R. Herloszsohn, B. LeitnerBraun v. Braunthal, W. A. Gerle, D. Mendl, K. V. Zap, W. Štulc, J. W. Nahlowky, J. Kořen, J. A. Lederer, V. Bednář, u.a.

11. *Večerní vyrazení*. Die Zeitschrift *Večerní*, mit dem Untertitel *Časopis k užitečnému a kratochvilnému čtení vyrazení* erschien zum ersten Mal im Jahre 1831 (Herausgeber war V. R. Kramerius). Diese Zeitschrift war für die breite Volksmasse bestimmt und deren Inhalt charakterisiert schon der Untertitel selbst genügend - *Zeitschrift zum nützlichen und unterhaltsamen Lesen*. Zum Autorenkreis gehörten R. Kramerius, H. J. Svatopolský, N. Vaněk, K. J. L. Bystřický, J. F. Kocián, B. Klatovský, J. K. Pospíšil, F. L. Hek, M. Vidimský, F. B. Tomsa, A. Světlohorský, F. Veselský, F. Nečásek, K. H. Mácha, J. Dlabáč, F. A. Rokos, K. Havlík, J. V. P. Hradecký, F. X. Simenec, J. V. Vlasák, V. Picek, J. N. Hlaváč, J. Pokorný, J. N. Hlaváč, V. Aujezdský, J. Ondřejovský, J. P. Procházka, J. Tuma, V. Machalický, J. Holeček, J. S. Rettig, J. Přibík, J. F. Činoveský, K. Polán, J. Litněnský, F. Košatecký, V. P. Žirovnický, J. H. Gallaš, u.a.

12. *Vlastimil*. Die Zeitschrift *Vlastimil. Přítel osvěty a zábavy* (Freund der Aufklärung und Unterhaltung) wurde in den Jahren 1840-1842 herausgegeben und bildete im gewissen Sinne eine Ergänzung zur Zeitschrift *Květy* (Redakteur war J. K. Tyl). Die Zeitschrift ist vier mal jährlich erschienen, wobei jeder Teil aus 3 Bänden bestand. Zum engeren Autorenkreis gehörten J. K. Tyl, J. S. Tomíček, J. B. Pichl, J. Kalina, F. L. Čelakovský, J. F. Šumavský, B. Jablonský, J. M. Libenský, J. J. Marek, J. Zimmermann, K. Sabina, V. Filípek, A. Hansgirk, F. X. Mašek, J. E. Purkyně, K. V. Zap, u.a.

13. *Schullehrer-Kalender* erschien ab dem 5. Jahrgang im Jahr 1838 unter dem Titel *Jahrbuch für Lehrer, Eltern und Erzieher* und wurde vom Leitmeritzer Kanoniker Ignác Jaksch als Jahrbuch in Leitmeritz, Teplitz (bis zum Jahre 1836 im Verlag von Karl Wilhelm Medau) und in Prag (bei Anton Karl Kronberger und Friedrich Weber) redigiert und herausgegeben. Ab 1852 übernahm die Redaktion der Zeitschrift der Pädagoge Jan Maresch.

Das Periodikum veröffentlichte wissenschaftliche und populärwissenschaftliche Texte (pädagogische, psychologische und religiöse Texte, insbesondere Kirchenkalender) für den Bedarf des Schulunterrichts (statistische Texte aus dem Bereich des Schulwesens). Diese Texte erschienen in regelmäßigen Rubriken wie z.B. *Kalender für das Jahr...*, *Leben der Heiligen und Freunde Gottes samt Betrachtungen auf alle Sonn- und Festtage des Jahres*, *Schulchronik. Altes und Neues*, *Nekrologische Denkmäler und Szenen aus dem Leben verdienstvoller Lehrer*, *Aufsätze über Schule und Erziehung*.

Das Jahrbuch hatte zwei bis vier regelmäßige Literatursparten. Ihre Titel wechselten nur selten bzw. wurden die entsprechenden Rubriken je nach Bedarf zusammengelegt oder unterteilt; die Rubrik der *Aphorismen* wurde aus verschiedensten Gründen in andere Teile der Zeitschrift aufgenommen. Zu den häufigsten literarischen Rubriken gehörten z.B. a) *Gedichte und Lieder*, b) *Fabeln und Parabeln*, c) *Gedichte, Lieder, Legenden und Parabeln*, d) *Gedichte, Lieder*,

Legenden, Parabeln, parabolische Erzählungen und Fabeln, e) Erzählungen und Anekdoten, f) Aphorismen usw. Wie aus den Titeln zu entnehmen ist, drückten die Rubriken zugleich auch die Genres der dort publizierten Texten aus.

Zu den literarisch bedeutenden und regelmäßigen Beitragenden (Gedichte) gehörten: Karel Egon Ebert, Effenberger, Johann Hermann, Johann Zimmermann, Antonín Kolařík (sie publizierten historische und allegorische Gedichte, Gebetsgedichte, Lieder und didaktische Gedichte). Zu den wichtigsten Prosaautoren gehörten: Vincenc Zahradník (Fabeln, Aphorismen), František Schneider (Parabeln, Fabeln), Franz Schuselka (Erzählungen), Josef Lichtner (Predigten, Kontemplationen).

Hunderte von Texten mit erzieherischem Appell wurden anonym veröffentlicht (Denksprüche, Aphorismen, Anekdoten, Erzählungen).

Introduction

Czech–German literary relations seem to be, besides Czech-Slavonic relations, most significant for the development of Czech literature. In connection with the nationalist, cultural, political and methodological stimuli and approaches of Modern Times, the problems of Czech-German literary relations are monitored with a different range of intensity and are transferred either to the centre, or to the edge of the professional interest.

With the exception of a few minor attempts oriented to authors, themes or time, there is no systematic bibliographic work that would map these relations. One of the fields that has not been mapped or covered by bibliography, and which is significant, is the sphere of literary contributions to journals or literary periodicals.

The publication, *Beletrie v českých a německých časopisech vydávaných v Čechách ve 20. až 40. letech XIX. století jako pramen k poznání literárního vývoje a proměn multietnického kulturního typu* (GA 405/05/0535) (English translation of the Czech title of the publication: *Belles Lettres in the Czech and German Literary Journals/Periodicals Published in Bohemia from 1820s until 1840s as a Source of Knowledge Leading to Understanding Literature and Metamorphoses of the Multiethnic Type*), which is now being submitted to readers, is a result of the financial funds (grant) provided by the Grant Agency of the Czech Republic. The aim of this project, planned for a period of three years, is the gradual and systematic mapping of Czech and German literary contributions to literary journals or periodicals in the first half of the nineteenth century. The publication is also expected to deal with the structure of these gazettes/journals, their position in the literary world, as well as the function of literary texts, problems of genres and authors.

The publication brings the results of both previous and contemporary research activities, the bibliographical data about literary texts published in the selected Czech and German journals of the Enlightenment period – i.e. from the second until the fourth decade of the nineteenth century. The excerpted material is presented chronologically- by decades- according to

authors within the framework of individual periodicals (or papers, if the author is unknown), the names of texts and their genre grouping.

Only the following periodicals, the character of which is suggested/specified hereinafter, have been excerpted so far: *Bohemia*, *Čechoslav*, *Česká včela*, *Dobroslav*, *Hlasatel český*, *Hyllos*, *Jindy a nyní*, *Der Kranz*, *Květy*, *Libussa*, *Ost und West*, *Schullehrer-Kalender (Jahrbuch für Lehrer, Eltern und Erzieher)*... *Večerní vyražení a Vlastimil*.

1. *Čechoslav. Časopis obsahu užitečného a kratochvílného.* (*Čechoslav. The Gazette of the Useful and Entertaining Content*). The journal *Čechoslav* was coming out between the years 1820 and 1825. In 1820 it appeared under the title *Vlastenecké noviny-Čechoslav*, with the title being changed with every other number. In 1822 its subtitle was changed into *Národní časopis pro ušlechťení srdce a mysli* (i.e. *The National Gazette for the Improvement of Heart and Mind*). In the years 1821-1823 its editor was V. R. Kramerius; and later, until 1825, it was Fr. B. Tomsa, while V. R. Kramerius became its publisher. This gazette publishing belles lettres, focused predominantly on a wider range of Bohemian readers, gave a special prominence to original prosaic and poetic works of the Jungmann circle. In the years 1821-1823 it had its political supplement published under the title *Dopisovatel pro Čechy a Slovany*. (The English translation of the Czech title: *A Correspondent for the Czechs and the Slavs*). Some numbers of *Čechoslav* were accompanied by illustrations of quite a good quality. The fundamental circle of authors consisted of V.R. Kramerius, Fr. B. Tomsa, M. S. Patrčka, J. M. Král, J. M. Ludvík, F.V. Hek, F. A. Rokos, F. B. Novotný, Fr. Jabulka, F. B. Štěpnička, K. F. Dräxler-Manfred, A. Marek, Fr. Vetešník, J. K.Chmelenský, Fr. Šír, K. S. Šnaidr, J. S. Rettig, M. D. Rettigová, J. V. Kamarýt, J. Herzog, J. Kocián, V. Pohan, V. Klicpera, K. Vinařický, K. S. Macháček, V. Filípek and some other.
2. *Dobroslav*. The journal called *Dobroslav aneb rozličné spisy poučujícího a mysl obveselujícího obsahu v řeči vázané a nevázané* (*Dobroslav, or*

Various Works of the Instructive and Amusing Content in Poetry and Prose) was published as a quarterly in the years 1820-1822 under the editorship of Josef L. Ziegler. This periodical with a strong patriotic tendency was intended for a wider part of Czech readership, but at the same time it strongly exceeded the popular and educative character of the periodical published at that time. The gazette published a lot of works written predominantly by members of the Jungmann generation. The periodical also printed successful engravings accompanying for instance M. Z. Polák's travelogue called *Cesta do Itálie* (*A Passage to Italy*), published here in monthly numbers. The circle of its authors was created by: M. Z. Polák, M. S. Patrčka, F. B. Štěpnička, J. L. Ziegler, M. J. Sychra, J. M. Král, A. Čermák, M. D. Rettigová, I. Tuma, I. Schiessler, Fr. Trnka, V. Libický, J. K. Lehký, V. Špinka, V. K. Klicpera, J. M. Ludvík, J. S. Rettig, F. L. Vámbera, J. P. Kaun, J. L. Kerner, F. B. Dostál, J. J. Marek, J. V. Kamarýt, K. S. Šnaider, J. Kollár, J. Marchal and some other.

3. *Hlasatel český* (*The Bohemian Herald*), was the oldest Czech literary, popular and educative, periodical published with the following subtitle: *Spis čtvrtletní k prospěchu a potěšení všech vlastenců* (*A Quarterly Published in Favour of All Patriots and for Their Pleasure*). It was edited and published as a quarterly by Jan Nejedlý in the years 1806-1808 and the last, i.e. the fourth year of the periodical, came out as late as 1818. This gazette was focused on publishing original Czech and translated texts of the period of the Age of Reason, Neo-Classicism and Pre-Romanticism. Translations and a series of older literary texts used to appear regularly, primarily in the sections called *Greek Literature* (for instance Anacreon, Lukianos of Samosat, Sappho), *Roman Literature* (e.g. Cicero, Cornelius Nepos, Titus Livius, Marcus Valerius Martialis) and *Old Czech Literature* (e.g. Hynek of Poděbrady, Jan Amos Comenius, Václav Jan Rosa). The other texts, originals and translations, were not designated (with the exception of some regular sections –*Fables* – or irregular ones –*Songs*) as collected editions. The most frequently translated authors of the New Age in *Hlasatel* were

Gottfried August Bürger, Salomon Gessner, Thomas Gray, Friedrich Gottlieb Klopstock, Alexander Pope, Edward Young (Translators: Jan Nejedlý, Josef Jungmann, Ignác Schiessler, Jozef Rautenkranc and František Mysliveček).

Popular and instructive texts, for instance historical, psychological, ethic, or travelogues and natural scientific texts used to be parts of the two sections called *Z historie přirozených věcí* a *Umění přirozených věcí aneb Fyzika*. (*From the History of Natural Things and The Art of Natural Things, or Physics*).

Among regular contributors to poetic compositions (most frequently these used to pastorals, idylls, elegies, odes, the epic, romances, patriotic and didactic poems) can be named mainly the following poets: Jan Nejedlý, Vojtěch Nejedlý, Josef Jungmann, Josef Rautenkranc, Ignác Schiessler, Josef Linda. Prose (predominantly short stories, fairy tales, idylls, pastorals, travelogues, fables, jokes, dialogues, educative and popular –instructive fiction) was published for instance by Jan Nejedlý, Vojtěch Nejedlý, Vincenc Zahradník, Ignác Schiessler, Aleš Pařízek, František Jan Tomsa.

4. *Hyllos – the Czech version*. This literary periodical *Hyllos* was published in the years 1820-1821 as a weekly with the following title and subtitle: *Národní časopis poučujícího a obveselujícího obsahu (Ku prospěchu některých dobročinných založení) (National Gazette of the Instructive and Amusing Content; In favour of Some Charity Organizations)* under the editorship of Jan Hýbl. Its publisher was K. E. Rainold. It was a literary, popular and instructive magazine, focused mainly on folk readers. In each number there was an engraving or a drawing of significant towns and places, important persons of history and the present time, exceptionally also pictures of natural history. Illustrations were accompanied by popular and instructive studies. All original fictional and poetic works had predominantly an educative and moralizing character. It manifested itself by a strong tendency of national awareness. The authorial circle was created by V. R. Štěpán, J. K. Lehký, V. Špinka, M. S. Patrčka, V.

Šohaj, J. V. Jirsík, F. Šír, J. N. Štěpánek, K. Fryček, J. Vladyka, V. Dušek, J. M. Král, J. M. Ludvík, J. V. Kamarýt, A. J. Tesař, F. D. Trnka, J. H. A. Gallaš, F. Kašpárek, F. Holec, A. Kolárský, M. Z. Polák, K. I. Kysel, J. Linda, J. Marchal, J. Fryč, M. Hamburský, J. Hýbl, V. Hantych, J. Holub, F. Krieger, V. Špínka, A. M. Vomáčka, F. Mayer, F. Kašpárek, A. Landfras, F. K. Miltner, P. F. H. Šolle and some other.

5. *Hyllos. Vermischte Aufsätze belehrenden und unterhaltenden Inhalts, mit Kupfern, Karten und Musikalien*. Publisher: Karl Eduard Reinold, It was published in the 1819 and 1820 in Prague (Erzbischöfl. Buchdr.).

The weekly contains a mixture of genres containing poems, songs (with a score), jokes, aphorisms, epigrams, riddles and some other minor forms, short stories and fairy tales (often to be continued), essays, treaties in natural history (Welleba) and some other. It also contains a number of engravings (primarily landscape and constructions) and scores.

The original group was created by J. H. Dambeck, Karl Angell Schneider a W. F. Welleba. Among more frequent contributors were also the following writes: Joseph Adolph Hanslik, Hentsch, Em. Klein, Wilhelm Marsano, J. G. Meinert a Leopold Friedrich Schmidt. It contains a lot of anonymously published texts (or only those published with reference to the author's initials). One contribution here is written by an authoress - Elise Sommer. The themes of some of the works are anchored in the characteristic Czech environment (e.g. *the Guidebook to Prague and its Environs* by W. F. Welleba or an anonymous poem "Der Smichov", or a celebratory poem of J. H. Dambeck "An Herrn Franz Horžicžka").

6. *Jindy a nyní..* The magazine *Jindy a nyní* or *Sbírka obrazů pamětihodných osob, věcí a příběhů z minulosti i přítomnosti s připojeným popsáním i jiným rozmanitým vypravováním* was coming out in the years 1828-1833, with a break of one year (in 1832), under the editor Jan Hýbl (1828-1831) in K. Rainold a J. H. Pospíšil publishing house (1833). It was published as a weekly in two parts.

This periodical was intended to satisfy wide strata of folk readers by introducing popular fiction of the time on its pages. Under K Rainold's leadership the magazine was printed with one full page of engravings accompanied by a popular and instructive article. The circle of authors who contributed to this periodical included H. Černohlávek, J. Hlavatý, J. P. Kaun, K. Kysel, J. K. Lhota, J. J. Langer, M. Mejtský, A. Pohnert, M. S. Patrčka, M. Z. Polák, J. S. Rettig, M. D. Rettigová, H. S. Svatopolský A. V. Šembera, K. B. Štorch, F. B. Tomsa, V. F. Veleba, J. V. Vlasák, J. Voříšek, J. A. Borovička, J. F. Činoveský, J. N. Drbal, V. Dušek, J. H. Gallaš, V. Jančar, A. Janoušková, V. Kareš, J. F. Kocián, J. Köhler, I. F. Kompit, V. R. Kramerius, J. Kratochvíl, V. Krolmus, A. Laudil, F. Lindner, Květoslav Milotínský (Erben?), J. Pešan, A. V. Šembera, J. V. Procházka, F. B. Tomsa, F. Vámbera, N. Vaněk, J. K. Chmelenský, B. Jablonský, J. V. Kamarýt, F. Kočí, J. P. Koubek, I. Lauschmann, K. H. Mácha, S. K. Macháček, J. B. Malý, M. S. Patrčka, J. J. Pícek, V. G. Ráb, F. Šír, J. Bačkora, J. J. Marek, J. D. Kopecký, J. M. Pohorelý, V. S. Štulc, J. S. Tomíček, J. K. Tyl and some other.

7. *Libussa. Eine vaterländische Vierteljahresschrift.* This quarterly appeared in the years 1802 – 1804 in Prague (Calve) and its publisher was Joseph Georg Meinert. Only two years of the periodical, 1802 and 1804, have been excerpted so far. Year 1803 was not available. Although this quarterly contains mainly poems, the readers could find also short stories, fables and essays of a different character (e.g. historical, biographical, national and economic, technical).

A lot of poems are published anonymously or only with initial letters of their authors. The most frequently published poems were written by two poets - J. H. M. Dambeck a J. G. Meinert. With the others authors it was possible to find a maximum number of three items (e.g. Emmanuel Veith), in particular due to short existence of this quarterly. The majority of its authors probably come from the Czech lands. Some works are thematically associated with Bohemia (for instance biographical essays written by J. R. Wilfling, historical essays

by Joseph Neczas, or ethnographic writings about the Czech of peasant wedding).

From 1842 *Libussa* was coming out as a yearbook - *Jahrbuch für...* ; with Paul Aloys Klar being its publisher.

Each year of the journal/yearbook consists of two parts; the former being of a literary character, the latter being focused on history and geography of the country (Vaterländische Heimatblätter). The majority of yearbooks are referred to in the poem of a dedication character, dealing with individual members of the ruling dynasty, created by Paul Aloys Klar. The literary part contains poems, aphorisms, epigrams, short stories, novelettes, essays, as well as commemorative and other sketches created by different authors. Only rarely were these works published in a serial form (for instance the autobiography of the composer Václav Jan Tomášek). The natural history part contains essays of both popular and instructive character (historical, artistic and historical, biographical, those dealing with literary scholarship and some other). It also contains engravings (mostly portraits). The majority of its authors are “anchored” in Bohemia, only exceptionally the periodical publishes works written by authors of great importance in Germany, by those who do not come from the Czech lands (e.g. Hoffmann von Fallersleben, Jarno). The works published without the author’s name (or only under a pen name/pseudonym) are published here only exceptionally. Female contributions are published only rarely in this periodical (Henriette R., Karoline Hell, Juliane Glaser, Maria Gabriella Kittel, Pauline Schanz). The following authors published their contributions in this magazine most frequently: Joseph Bayer, Karl Egon Ebert, Ludwig August Frankl, Karl Viktor Hansgirk, Karoline Hell, Uffo Horn, Siegfried Kapper, Paul Aloys Klar, Alfred Meißner, Franz Isidor Proschko, Franz Josef Schaffer, Friedrich von Schwarzenberg, Johann Gabriel Seidl.

Translations of numerous works written by Czech authors are published here only rarely. (Siegfried Kapper translated Macha’s lyric-epic poem May; an extract from Bohemian Chronicle of Václav Hájek

of Libocany was published here; Theodor Král translated individual poems, among them also those created by Kollár, Čelakovský, Kalina; Karl Hugo Roeßler translated poems written by Václava Hanka; while numerous poems written by Jan Erazim Vocel and Josef Kalina were translated by Wenzel Aloys Swoboda). Some works published in the first (literary) part are thematically linked with the Czech lands (e.g. Hansgirk's poem *An mein theueres Vaterland!*). All contributions in the second part (*Vaterländische Heimatblätter*) deal with Bohemia.

8. *Der Kranz oder Erholungen für Geist und Herz* was coming out in the years 1821-1824. In 1821, V. R. Kramerius was both its editor and publisher; in 1823 it was edited by W. A. Gerle and in the year 1824 by Karoline Woltmann. The character of this periodical, publishing mostly "belles lettres", was similar to the Bohemian periodical *Čechoslav*, which was intended for German readers from Bohemia and bilingual Czech readers. Evident in this periodical is its strong tendency to support patriotism of the Czech and German lands. Predominantly Czech-German authors published their fiction and poems here; among them appeared also works of Czech novelists and those of contemporary German men of letters. The group of authors was created by J. Langer, J. J. Polt, A. W. Griesel, K. Grumbach, A. Hiller, F. E. Weininger, E. V. Dietrich, J. Appelt, A. Müller, F. Rollberg, F. Zuckschwerdt, J. Krieger, F. Messner, P. D. Malwitz, L. A. Watschek, J. Kotzian, F. West, H. Bunzel, W. F. Welleba, J. J. Bittner, M. J. Landau, W. A. Gerle, K. Woltmann, J. A. Hanslik, K. E. Ebert, F. X. Stiber, K. F. Manfred, J. M. Müller, J. Rittersberg, J. G. Seidl, K. A. Schneider, R. Glaser, I. Zauper, J. Wenzig and some other.
9. *Květy*. The periodical *Květy* was coming out in the years 1834-1848 under the following titles: in 1834 it was called *Květy české. Listy zábavné pro všeliký stav*; in the following years its subtitles were frequently changed. In the years 1835-1840 *Květy* was published with the subtitle *Národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky*, in the years 1841-1847 *Národní zábavník pro Čechy, Moravany, Slováky a Slezany*, in the year 1848 it was called *Národní zábavník*. Its editors in

the years 1834-1836 were the following authors: J. H. Pospíšil (though in fact it was J. K. Tyl), from 1837 until 1840 it was J. Pospíšil, and the same editor is named in the years 1841-1845 (though in fact its editor was J. K. Tyl, for a short period of time also K. B.Štorch); in 1846 it was J. Malý, in the years 1846-1847 J.Malý, 1848 K. B. Štorch, K. V.Zap, J. Malý. The national gazette had the following publishers: J. H. Pospíšil between 1834 and 1842, J. Pospíšil in the years 1843-1848. From 1834 until 1841 this periodical was published as a weekly; in the years 1842-1843 semi-weekly, and until 1848 three times a week. This periodical, which focused its attention predominantly on original writings accompanied by extracts from Slavonic literatures, went through a more complicated development. At the very beginning, under the leadership of J.K. Tyl, it became a tribune of the young generation of the 30s and focused on more demanding literary production. However, it gradually started to focus on wider strata of Czech readers whose literary cultivation shuttled back and forth. This, to a certain extent, stigmatised the level of the periodical, which was more and more concentrated on furthering national and educative goals. Its circle of authors was created by such authors as J. K. Tyl, K. J. Erben, V. Filípek, V. B. Nebeský, K. H. Mácha, J. J. Langer, K. Sabina, F. J. Rubeš, J. D. Kopecký, V. Hanka, J. Kollár, B. Němcová, P. Chocholoušek, J. K. Chmelenský, V. Furch, B. Jablonský, J. P. Koubek, J. E. Vocel, J. J. Kalina, J. Malý, F. Hajniš, J. J. Marek, K. V. Zap, J. B. Pichl, A. J. Vrtátko, M. S. Patrčka, K. B. Štorch, M. Čacká, F. K. Drahoňovský, F. C. Kampelík, V. D. Lambl, F. Šír, F. D. Trnka, K. A. Vinařický, F. Sušil, F. L. Rieger, B. Rajská, M. D. Rettigová, F. A. Rokos, F. B. Trojan, F. Bach, F. Zvěřina z Ruhwaldu, J. J. Michl. M. Fialka, V. K. Klicpera, K. Püner, J. S. Tomíček and some other.

10. *Ost und West*. The journal *Ost und West. Blätter für Kunst, Literatur und geselliges Leben* was coming out in the years 1837-1848. In 1837 it started to appear as late as the second half of the year and the numbers issued in that year are designated as Probebogen. There

was only one editor and publisher for the whole period of its life - Rudolf Glaser. This journal was intended for Czech and German intellectuals addressed by ideas of European liberalism. They were further connected by an effort to find a new, perspective image of the Czech–German cohabitation that would become a model for many other nations living together in liberal Europe. Nevertheless, the journal had another aim. It wanted to become an intermediary of the literary and cultural exchange between Eastern and Western Europe. Very significant Czech-German authors, as well as Czech authors, started to publish their literary works in this periodical. Its readers could also find a great number of translations of the works of important novelists from both Eastern and Western Europe on its pages. Significant was also the critical column of the periodical, which tried to monitor, with great understanding, the Czech emancipation efforts reflected in Czech literary works. The main circle of authors that were contributing to this periodical included: I. Heller, K. Sabina, J. Wenzig, W. Müller, K. F. Dräxler-Manfred, L. Ritter v. Rittersberg, R. Glaser, J. Glaserová, U. Horn, H. Stieglitz, M. Fialka, J. N. Vogl, A. Meissner, J. E. Purkyně, K. E. Ebert, A. Hansgirk, J. G. Seidel, F. Bach, A. Maltitz, M. Hartmann, E. Hlawaczek, J. P. Lyser, J. K. Tyl, J. J. Marek, Th. Grünwald, S. Kapper, L. A. Frankl, A. Kahlert, W. Zimmermann, R. Zimmermann, W. J. Menzel, J. P. Jordan, P. Asper, B. Trojan, Th. Král, J. E. Hilscher, V. B. Nebeský, B. Němcová, B. Dörfel, J. E. Vocel, P. Chocholoušek, V. K. Klicpera, J. Kollár, F. L. Čelakovský, F. Walter, B. Jablonský, J. A. Jonak, J. P. Jordan, F. Zvěřina z Ruhwaldu, K. H. Mácha (in translations), K. V. Hansgirk, J. Gebauer, Ed. Pokorný, J. Hille, J. L. Weisel, B. Weber, J. J. Kolar, A. Ernst, K. R. Herloszsohn, B. LeitnerBraun v. Braunthal, W. A. Gerle, D. Mendl, K. V. Zap, W. Štulc, J. W. Nahlowsky, J. Kořen, J. A. Lederer, V. Bednář and some other.

11. *Večerní vyražení*. The gazette called *Večerní vyražení (Evening Relaxation)*, with the subtitle *Časopis k užitečnému a kratochvilnému čtení (A Journal for Useful and Entertaining Reading)* started to appear

in 1831, and V. R. Kramerius was its publisher. The journal/gazette was intended to be read by a wide range of folk readers and its content is characterised by the subtitle itself. The circle of its authors was formed by V. R. Kramerius, H. J. Svatopolský, N. Vaněk, K. J. L. Bystřický, J. F. Kocián, B. Klatovský, J. K. Pospíšil, F. L. Hek, M. Vidimský, F. B. Tomsa, A. Světlohorský, F. Veselský, F. Nečásek, K. H. Mácha, J. Dlabač, F. A. Rokos, K. Havlík, J. V. P. Hradecký, F. X. Simenec, J. V. Vlasák, V. Picek, J. N. Hlaváč, J. Pokorný, J. N. Hlaváč, V. Aujezdský, J. Ondřejovský, J. P. Procházka, J. Tuma, V. Machalický, J. Holeček, J. S. Rettig, J. Přibík, J. F. Činoveský, K. Polán, J. Litněnský, F. Košatecký, V. P. Žirovnický, J. H. Gallaš, etc.

12. *Vlastimil*. The literary periodical called *Vlastimil – A “Friend of Education and Entertainment”* was published in the years 1840-1842 and created, to a certain extent, a supplement to *Květy*. Its editor was J. K. Tyl. The periodical was coming out in 4 parts, each of them consisting of three volumes. J. K. Tyl, J. S. Tomíček, J. B. Pichl, J. Kalina, F. L. Čelakovský, J. F. Šumavský, B. Jablonský, J. M. Libenský, J. J. Marek, J. Zimmermann, K. Sabina, V. Filípek, A. Hansgirk, F. X. Mašek, J. E. Purkyně, K. V. Zap and some other were its main contributors.

13. *Schullehrer-Kalender*, from the fifth year of the periodical, published in 1838 under the title *Jahrbuch für Lehrer, Eltern und Erzieher* was edited as a yearbook in Litoměřice, also in Teplice (until 1836 in the publishing house of Karel Wilhelm Medau) and in Prague (the publishing house of Anton Karel Kronberger and Friedrich Weber), by the Litoměřice canon Ignác Jaksch. In 1852 the editorial offices were taken over by the educator Jan Maresch.

The periodical was focused on publishing educational or popular and educational texts – predominantly of a pedagogical, psychological or religious character (a special clerical calendar) for educative purposes, statistical texts from the educational field. These texts were put into regular columns, such as: *Kalender für das Jahr...*, *Leben der Heiligen und Freunde Gottes sammt Betrachtungen auf alle Sonn- und Festtage*

des Jahres, Schulchronik. Altes und Neues, Nekrologische Denkmäler und Szenen aus dem Leben verdienstvoller Lehrer, Aufsätze über Schule und Erziehung.

Their names were not frequently changed, and if this happened, there were only minor alterations, or the columns were put together or separated from one another, e.g. the aphoristic column used to be located, for different reasons, in different parts of the yearbook. The most frequently published sections were focused on literature, e.g. a) *Gedichte und Lieder*, b) *Fabeln und Parabeln*, c) *Gedichte, Lieder, Legenden und Parabeln*, d) *Gedichte, Lieder, Legenden, Parabeln, parabolische Erzählungen und Fabeln*, e) *Erzählungen und Anekdoten*, f) *Aphorismen*, etc. As evident from the above mentioned examples the names of columns also express the genre composition of the published literary texts.

From the point of view of the Czech literary development, the most significant and regular contributors to this periodical, as to poetic texts, were the following poets: Karel Egon Ebert, Effenberger, Johann Hermann, Johann Zimmermann, Antonín Kolařík (they published texts and compositions of historical and allegorical character, prayers, songs and didactic compositions). The most important prose writers of the time were: Vincenc Zahradník (fables, aphorisms), František Schneider (parables, fables), Franz Schuselka (short stories), Josef Lichtner (sermons, meditations).

Hundreds of minor texts of educative /didactic character (adages, aphorisms, jokes, short stories) were often published anonymously.

OBSAH:

Toto číslo obsahuje první část výstupu z grantu GA ČR pro rok 2005 *Beletrie v českých a německých časopisech vydávaných v Čechách ve 20. až 40. letech XIX. století jako pramen k poznání literárního vývoje a proměn multietnického kulturního typu (GA 405/05/0535).*

Předmluva	1
Vorwort	12
Introduction	24
Bibliografie	
<i>Čechoslav</i>	36
<i>Der Kranz</i>	76
<i>Dobroslav</i>	96
<i>Hlasatel český</i>	107
<i>Hyllos</i>	116
<i>Jindy a nyní</i>	133
<i>Libussa</i>	140

Usta ad Albim BOHEMICA, ročník IV, číslo 1
Vydává Katedra bohemistiky PF UJEP v Ústí nad Labem, České mládeže 8
Redakce: Václav a Zora Millerovi
Datum vydání: 2005
Vychází vlastním nákladem, rozšiřováno bezplatně

ISSN 1213 - 7618